

любилъ васъ“. По нея — длъжностите къмъ отечеството, къмъ царя, длъжностите къмъ родители и къмъ чада. Нъ пашите още нема и ги нема. Тогива талантливий ораторъ, като посъвзе малко силите си и почна отъ българската история, откри и обясни за бившата наша книжнина, слава и величие, за великите български царѣ съ храбрите и силни войводи, съ юначните млади войници, отъ които е треперила почти цѣла Европа, какво сме прежде били, а сега духомъ отпаднали. Присъжтвующитѣ, за първъ пѣтъ това като слушатъ, пробуждаватъ се като отъ иступление и казватъ, че учителя съ благодѣта си и краснорѣчието заслужва не само Филаретовъ да се нарече, но и въплотенъ Иоанъ Златоустъ.

Най послѣ ето че дохожда стария бѣловласатия Ферикъ Османъ паша, мирилива Сюлейманъ паша и другитѣ воени паши и софийския мютесарифъ Хасанъ Тахсимъ паша, австрийския консула синьоръ Замеро и др. Народа, като прѣзъ живота си не е виждалъ такива високопоставени гости, обвзѣ го нѣкакво тайно сърдечно въсхищение и трепетъ, а на лицето му са показваше нѣкаква веселостъ и драгостъ. А прозорливий ораторъ, като изглѣда всички наоколо, взема дерзостъ, посрещна съ подобающъ само съ поклонъ новопришлитѣ посѣтители пашитѣ и пакъ почна прекъснатата си рѣчь (съ изменена смисълъ) и казва, какъ наший възлюбленни султанъ Абдулъ Меджитъ, отъ голѣмото си къмъ насъ благоволение, подарилъ ни съ хати-хумаюнъ за свобода, цивилизация и равенство, а за наблюдение и испълнение възложилъ на помощниците си, на тия мѣдри паши, кои Богъ да награди съ здравие и благоденствие, а намъ остае длъжностъ да бждеме достойни и признателни за такава висока милостъ, трѣбува отъ сега да се преродиме, т. е. да оставимъ невѣжеството и простотата, поне отъ сега за напредъ наложително всѣкой баща трѣбува, безъ разлика на полъ, да проважда децата си на училище за наука, съ която се добива въспитание, образование и напредѣкъ и пр. И когато свърши сказката, щомъ даде некакъвъ си знакъ на ученицитѣ, тѣ запѣха съ своите нѣжни детски гласове царската пѣснь „Многа лѣта, мирна лѣта на нашъ добри господаръ“ и се поклониха на прекрасно укитения султановъ портретъ, висящи на стената, обкиченъ съ свѣжи цвѣтя. Присъжтвующите гости, даже и самите паши, като видоха всичко това, превзѣ ги нѣкакво тайно вътрешно чувство и благоговение или като че се намираха прѣдъ нѣкое ново откритие, отъ умиление порониха по нѣкоя сълза.

Съ такава извънредна церемония се свърши успѣшния испитъ (за учебните прѣдмѣти ще говоря на друго мѣсто). На ученицитѣ раздадоха за прилѣжния успѣхъ и отличното поведение не само свидѣтелствата, нъ ги надариха съ по една историческа книжка отъ Юри Венелинъ и по $\frac{1}{2}$ бѣло междидие подарѣкъ отъ пашитѣ, които бѣха подарили 5000 гр.

Тукъ трѣбе да се каже за прочутия единъ младъ, просвѣтенъ мюслиманинъ Ружди бей, който, като видѣ, че взе да се увежда полека лека въ училищата ни и турския езикъ, и понеже е много мѣченъ, сжчини и издаде турската книга „Ружди бей китаби“, по най нова и лесна метода, за изуч-